

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна
ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

Переглянути у форматі pdf

К. С. Жадько

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ І ДЕРЖАВНІ ОРГАНИ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

№ 11, 2015 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 334.024.72:631.15

К. С. Жадько,

*доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємств
Університету митної справи та фінансів*

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ І ДЕРЖАВНІ ОРГАНИ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

K. S. Zhadko,

PhD, Professor, Head Department of Economics University of Customs and Finance

BUSINESS ACTIVITIES AND PUBLIC AUTHORITIES: PRACTICAL ASPECTS OF INFORMATION EXCHANGE

В статті описано як електронну звітність можуть використовувати суб'єкти підприємницької діяльності, як засобу економії часу та ефективного інструменту взаємодії суб'єктів господарювання з державними органами в ринкових умовах.

This paper describes how to use e-mail accounts can entrepreneurs as a means of saving time and efficient tool of interaction with state agencies to market conditions.

Ключові слова: підприємництво, інформаційна система, електронна звітність, електронний підпис, контроль.

Keywords: business, information system, electronic statements, electronic signature, control.

Вступ. Ключовим аспектом ефективного функціонування систем моніторингу і контролю підприємницької діяльності в цілому є взаємодія за схемою: державні органи - суб'єкти підприємницької діяльності - суспільство. З метою удосконалення такої співпраці здійснено ряд практичних кроків для вдосконалення координації роботи та обміну інформацією, яка становить спільний інтерес державних органів і підприємців. З цією метою приймаються спільні рішення та укладаються відповідні угоди, які регламентують співпрацю та обмін інформацією з відповідними фінансовими державними органами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема взаємодії підприємств і державних органів контролю, у тому числі і фінансового, вже тривалий час є об'єктом уваги учених. В умовах становлення ринкових відносин дослідження становлення і розвитку підприємництва присвячені роботи вітчизняних і зарубіжних учених - це роботи М. Мальчика, С. Мочерного, Г. Назарової, І.І. Павленка, О. Василика, Ю. Данилевського, І. Стефанюка [1-5].

Постановка завдання. В якості інформаційних систем суб'єкти підприємницької діяльності використовують програмне забезпечення для роботи в різних середовищах, що дозволяє системі підтримувати оперативність, адаптуватися до умов, що змінюються у процесі експлуатації системи (рис.1).

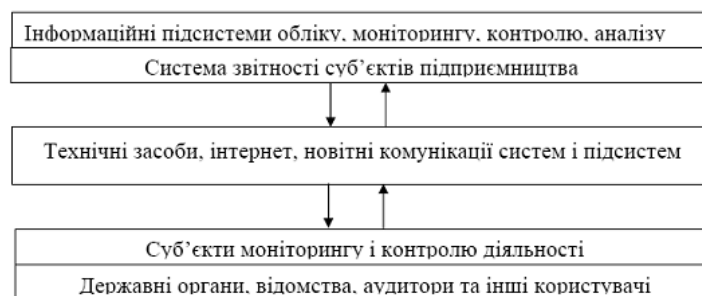

Рис. 1. Схема обміну економічною інформацією із застосуванням новітніх комунікацій

Слід зазначити, що, як правило, такі системи не мають прямих управлінських зв'язків з інформаційними системами контролюючих державних органів. Крім того, вони не мають прямого зв'язку з іншими інформаційно-аналітичними системами, а шляхом обміну сучасних форматів можливе формування файлів обміну. На наш погляд, така взаємодія потребує пояснення і обґрунтування.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою вдосконалення координації дій при здійсненні моніторингу і контролю діяльності суб'єктів підприємницької діяльності державна фіскальна служба, митна служба, фінансова інспекція, казначейська служба, пенсійний фонд, статистична служба України, НБУ, інші державні органи та комерційні банки застосовують новітні комунікації і програмне забезпечення та продовжують роботу щодо посилення взаємодії з суб'єктами підприємницької діяльності.

Постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2013 року № 229 «Про утворення територіальних органів Міністерства доходів і зборів» утворено юридичну особу публічного права - Інформаційно-довідковий департамент Міндоходів, який став правонаступником Інформаційно-довідкового департаменту державної податкової служби. У складі Інформаційно-довідкового департаменту Міндоходів функціонує Акредитований центр сертифікації електронних ключів (далі - АЦСК ІДД), метою діяльності якого є безкоштовне надання послуг електронного цифрового підпису (далі - ЕЦП) органам державної влади, органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам та організаціям всіх форм власності, іншим суб'єктами господарської діяльності та фізичним особам.

Робота АЦСК ІДД забезпечується сучасним програмно-технічним комплексом, у складі якого використовуються унікальні програмно-апаратні рішення, що забезпечують високий рівень надійності захисту інформації.

До послуг ЕЦП, які надаються АЦСК ІДД, належать: реєстрація заявників; надання у користування надійних засобів ЕЦП; допомога при генерації відкритих та особистих ключів; обслуговування посиленних сертифікатів ключів заявників, що включає сертифікацію відкритих ключів підприємців, розповсюдження та зберігання посиленних сертифікатів ключів, управління статусом посиленних сертифікатів ключів та розповсюдження інформації про статус сертифікатів ключів; надання послуги фіксування часу; консультативні послуги за зверненнями підприємців.

На сьогоднішній день банківська сфера використовує передовий досвід з інформаційно-аналітичного забезпечення моніторингу, діагностики і контролю діяльності банківських установ та взаємодії з підприємцями. Серед державних органів перше місце в таких новітніх комунікаціях займає державна фінансова служба (ДФС) України. Так, понад 2,5 мільйона електронних документів оброблено державною фіскальною (до перейменування податковою) службою України у листопаді 2011 року - це у 3 рази більше ніж у листопаді 2010 року і темпи нарощуються. Зазвичай пікове навантаження на портал здачі електронної звітності до податкової служби припадає на останні дні подання квартальної звітності. Для надсилання звітності підприємці найчастіше користуються послугами таких провайдерів: Ukr.net – 44,1%; Gmail.com – 13%; Meta.ua – 11%; Mail.ru – 4%; Bigmir.net – 1,3%; Yandex.ru – 1,2%; інші – 24,3%.

Враховуючи важливість забезпечення надійного й швидкого декларування в електронній формі через вітчизняних провайдерів фахівцями державних органів проводяться наради з представниками Інтернет-провайдерів. Впровадження сучасних інформаційних комунікацій при поданні звітності дозволяє зберегти дорожочинний час для підприємництва шляхом уникнення черг у податкових, пенсійних, статистичних службах та заощадити його кошти на придбання бланків і паперу. Згідно з наказом Державної податкової адміністрації (зараз ДФС) України від 3 травня 2006 року № 242 «Про затвердження формату (стандарту) електронного документа звітності платників податків», розпочато використання програм податкової звітності для підприємств різних форм власності. Метою створення даних програмних продуктів було надання можливості швидкого формування податкової звітності в електронному вигляді з дотриманням правил структурного контролю та проведенням камеральної перевірки. На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2008 року № 262-р «Про заходи щодо удосконалення системи адміністрування податку на додану вартість», встановлюють режим формування розшифровки податкового кредиту та податкових зобов'язань у розрізі контрагентів. З нього почалося удосконалення електронної звітності. Програмне забезпечення технічно не вибагливе, головна умова - наявність Інтернету (рис. 2).

В основу інтерфейсу програмного забезпечення електронної податкової звітності покладені принципи роботи звичного текстового редактора. Тобто всі режими розподілено на чотири основні групи: робота з документами підприємства: контроль заповнення документів, що включає перевірку структури документа (згідно з відповідною схемою контролю xml) та камеральну перевірку документа (арифметичний контроль введених значень відповідно до правил заповнення форми), робота з нормативно-довідковою інформацією; сервісні функції.

Рис. 2. Запуск програмного забезпечення

Законо України «Про електронні документи та електронний документообіг» (далі – Закон №851) та «Про електронний цифровий підпис» встановлюють основні організаційно-правові засади електронного документообігу, використання електронних документів, правовий статус електронного цифрового підпису і регулюють відносини у сфері використання електронного цифрового підпису суб'єктами підприємницької діяльності України. Статтею 5 Закону № 851 визначено, що електронний документ являє собою документ, в якому інформація зафіксована у електронному вигляді і містить обов'язкові реквізити документа. Так, відповідно до вимог статті 6 Закону № 851, електронний підпис є обов'язковим реквізитом електронного документа, який використовується з метою ідентифікації автора та/або особи, що підписала електронний документ іншими учасниками електронного обігу документів. Електронний підпис завершує процес формування електронної документації. Статтею 14 Закону № 851 встановлено, що електронний документообіг здійснюється відповідно до законодавства України або на підставі договорів, що визначають взаємовідносини суб'єктів електронного документообігу. Використання електронного документа у цивільних відносинах здійснюється згідно із загальними вимогами, правилами, встановленими цивільним законодавством. Відповідно до пункту 2 статті 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», первинні та зведені облікові документи можуть бути складені на паперових або машинних носіях і мати обов'язкові реквізити, визначені цим пунктом, зокрема вказувати посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення, особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції.

У той же час, пунктом 3 Порядку застосування електронного цифрового підпису державними органами влади, місцевими органами самоврядування, державними господарськими суб'єктами, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2004 року № 1452, державні органи влади застосовують електронний цифровий підпис для укладання угод з іншими фізичними і юридичними особами виключно за наявності у них сертифікатів відкритих ключів. Тобто органи державних служб України можуть укладати договори, що визначають їх взаємовідносини у сфері електронного документообігу, зокрема визнання електронного цифрового підпису платників податків або посадових осіб платників податків, лише за умови використання ними посиленних сертифікатів відкритих ключів [1-3].

Водночас, пунктом 85.2 статті 85 Податкового кодексу України (далі – Кодекс) визначено, що платник податків зобов'язаний надати посадовим (службовим) особам органів державної податкової служби у повному обсязі всі документи, що належать або пов'язані з предметом перевірки. Такий обов'язок виникає у платника податків після початку перевірки. Крім того, пунктом 85.8 статті 85 Кодексу встановлено, що посадова (службова) особа органу державної податкової служби, яка проводить перевірку, у випадках, передбачених цим Кодексом, має право отримувати від платника податків або його посадової особи його копії документів, що належать до предмета перевірки. Такі копії повинні бути засвідчені підписом платника податків або його посадової особи та скріплені печаткою (за наявності). Аналогічно, пунктом 85.4 статті 85 Кодексу встановлено, що при проведенні перевірок посадові особи органу державної податкової служби мають право отримувати від платників податків належним чином завірені копії первинних фінансово-господарських, бухгалтерських та інших документів, що свідчать про приховування (заниження) об'єктів оподаткування, несплату податків, зборів (обов'язкових платежів), порушення вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби. Згідно зі статтею 12 Закону № 851, перевірка цілісності електронного документа проводиться шляхом перевірки електронного цифрового підпису. Абзацом шостим статті 7 Закону № 851 визначено, що копію документа на папері для електронного документа є візуальне подання електронного документа на папері, яке засвідчене в порядку, встановленому законодавством. Порядок засвідчення наявності електронного документа (електронних даних) на певний момент часу затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 26 травня 2004 року № 680.

Враховуючи викладене, Державна податкова служба України не заперечує щодо ведення платниками податків в електронному вигляді документів з обліку доходів, витрат та інших показників, пов'язаних із визначенням об'єктів оподаткування (податкових зобов'язань), первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, інших документів, пов'язаних з обчисленням та сплатою податків і зборів (подання їх до органу державної податкової служби, зокрема, при проведенні перевірки), за умови дотримання платником податку вимог, визначених законодавством, а саме: такі документи підписуватимуться електронним цифровим підписом, посилений сертифікат якого надано платником податків до органу державної податкової служби відповідно до договору про визнання електронних документів, укладеного з органом державної податкової служби; при проведенні перевірок посадові особи органу державної податкової служби будуть отримувати від платника податків або його законних представників копії документів, що належать до предмета перевірки. При цьому пункт 44.1 Кодексу встановлює, що для цілей оподаткування платники податків зобов'язані вести облік доходів, витрат та інших показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та/або податкових зобов'язань, на підставі первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, звітності, інших документів, пов'язаних з обчисленням та сплатою податків і зборів, ведення яких передбачено законодавством. Платникам податків забороняється формування показників звітності, митних декларацій на підставі даних, не підтверджених документами, що визначені абзацом першим цього пункту. Зокрема, підпунктом 139.1.9 Кодексу передбачено, що не

включаються до складу витрат витрати, не підтвержені відповідними розрахунковими, платіжними та іншими первинними документами, обов'язковість ведення і зберігання яких передбачена правилами ведення бухгалтерського обліку та нарахування податку. Тобто, невиконання платником податку зазначених у законодавстві вимог до первинних документів та інших документів, пов'язаних з обчисленням та сплатою податків і зборів, що ведуться в електронному вигляді, потребує визнання органами державної податкової служби і є підставою для подання підтверджуючих документів і звітів цими органами.

Податкова накладна, реєстр виданих та отриманих податкових накладних є податковими документами, пов'язаними із обліком та сплатою податку на додану вартість [1,2].

Згідно з пунктом 201.15 статті 201 Кодексу, платник податку веде реєстр виданих та отриманих податкових накладних в електронному вигляді та щомісяця подає органу державної податкової служби копії записів у реєстрах виданих та отриманих податкових накладних в електронному вигляді. Відповідно до вимог пункту 201.10 статті 201 Кодексу, податкова накладна видається (із сумою податку на додану вартість понад 10 тис. грн. та на імпортовані й піддакцизні товари) після її реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних протягом двадцяти календарних днів, наступних за датою їх виписки. При цьому положеннями Кодексу та нормативно-правових актів передбачено виписування податкових накладних у паперовому вигляді та їх видача покупцю на його вимогу.

Висновки.

1. Слід зазначити, що головним недоліком координації внутрішніх і зовнішніх суб'єктів моніторингу і контролю є відсутність інформаційного управлінського взаємозв'язку таких органів в економічній сфері. Мається на увазі, що інформаційно-аналітична система управління загальнодержавного та регіонального, внутрішнього рівнів, із її структурними модулями, не має відповідної інтегрованості із іншими інформаційними системами економічних процесів.

2. Сьогодні актуальними є інформаційні системи суб'єктів підприємницької діяльності, що побудовані на облікових інтегрованих системах (з вбудованими модулями електронної звітності), а близько 80% звернень до державних органів здійснюється через інтернет.

3. На прикладі ДФС можемо констатувати, що підприємці повинні мати паперовий варіант підтвердження звітності, незважаючи на використання новітніх комунікацій.

Література.

1. Германчук П.К. Державний фінансовий контроль: ревізія та аудит. – К.: НВП «АВТ», 2004. – 424 с.
2. Жадько К.С. Правове регулювання та здійснення податкового контролю в Україні // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії Вип.4.- Т.2. Економічні науки. – Полтава: ПДАА.- 2012.- С.114-119.
3. Качка Т. Місяць роботи Уповноваженого з питань підприємництва при ДФС // <http://sfs.gov.ua/pro-sfs-ukraini/-pro-sfs-ukraini-upovnovajeniy-z-pitan-pidpriemnitstv/-rezultati-diyalnosti/215032.html>.

References.

1. Hermanchuk P.K. *Derzhavnyy finansovyy kontrol: reviziya ta audit* [State financial control , reviziya and audit], NVP «AVT», Kyiv, Ukraine.
2. Zhadko, K.S. (2012), "Pravove rehuliuвання ta zdijnsennia podatkovoho kontroliu v Ukraini", *Naukovi pratsi Poltav's'koj derzhavnoj ahrarnoj akademii*, vol.4, pp.114-119.
3. The official site of State Fiscal Service of Ukraine (2015) "Month of the Commissioner for Enterprise at DFS", available at: // <http://sfs.gov.ua/pro-sfs-ukraini/-pro-sfs-ukraini-upovnovajeniy-z-pitan-pidpriemnitstv/-rezultati-diyalnosti/215032.html> (Accessed 01 April 2015).

Стаття надійшла до редакції 01.11.2015 р.

ТОВ "ДКС Центр"